

Harju Elu

LASTEKAITSE AJALOOST

Käesoleva sajandi algul oli lastekaitse liikumise üheks esimeseks töösuunaks vanemliku hoolitsuseta laste eest hea seismine.

1907. a. loodi Tallinnas Eesti Lastekasvatuse Selts (asukoht Tallinnas Lennuki tänav 11 majas, mis on hävinud), kes avas varjupaiga vanemateta lastele. Seltsi tegevuse põhieesmärk oli «...kasvava nooresoo vaimlise, kõlbelise ja kehalise edenemise eest hoolt kanda, peaaesjalikult nende laste juures, kelle vanematel elutingimuste nõudel see mitte võimalik ei ole.» Talveperioodil elasid lapsed Tallinnas, suvel aga viibisid Tabasalu suvekoloonias ja Lustivere suvekodus.

1918. a. loodi Eesti Lastekaitse Ühing. Ta asus ellu viima 1924. aastal Genfis avaldatud Rahvusvahelise Lastekaitse Liidu deklaratsiooni eesmärgid — nälgivat last peab toitma, haiget last ravima, mahajäänud last peab järele aiatama, eksinud last peab õigele teele juhtima ning vaese ja mahajäetud lapse eest peab hoolitsema ja temale abi andma.

Erinevad lastekaitseorganisatsioonid Eesti Vabariigis tegutsesid koostöös teiste ühiskondlike liikumistega. 29. märtsil 1922. aastal loodi sihtasutus «Eesti Lastekaitse», kus ühiselt püstitati eesmärgid ning püüti neid jõudumööda ellu viia. Sinna kuulusid Harju Lastekaitse Ühingu kõrval veel Eesti, Tartu, Tõrva, Virumaa, Narva, Viljandi ja Võru Lastekaitse Ühing, Eesti, Tapa ja Nõmme Lastesõprade Ühing, Haridus- ja Sotsiaalministeerium, Eesti Punase Risti Selts, Eesti Naisliit, Vene Hariduse

ja Heategevuse Seltside Liit, Eesti Eugeneika ja Genealooogia Selts, Raudteelaste Hoolekande Ühing. Lastekaitse Sihtasutises osalesid ka Eesti Linnade Liidu ja Eesti Maaomavalitsuste esindajad.

Eesti Lastekaitse Ühing teadvustas eeskätt asjaolu, et on vaja vähendada laste surevust, selleks aga tõsta tervishoiu taseme. Ühingu üheks üleskutsuks oli «Lapsed suveks maale — aga ainult heale piimale». Ühingul oli oma suvekodu Pälliveres, ravi- ja puhkekodu Lustiveres, kuid kasutati ka talude võimalusi, et saata lapsi suveks maale kosuma. Samuti nagu Eesti Lastekasvatuse Seltsil, oli ka Lastekaitse Ühingul kodutute laste varjupaik asukohaga Tallinnas Luise t. 18 (käesoleval ajal on maja lammutamisele määratud). Varjupaik võttis lapsi vastu üle Eesti, ka Tallinna seiklusi otsima tulnud lapsi. Nii ei tahtnud 1937. aastal üks 9-aastane Tartu poiss enne lahkuda, kui polnud riigihoidjat näinud.

Need ühiskondlikud organisatsioonid said raha oma tegevuseks annetustena, korjandustega, tagasimaksetena, liikmemaksudest, Tallinna linnavalitsuselt, Gonsiori* asutustelt, kinnisvara kasutamise eest ning toetustena sihtasutustelt, piirkondlikud organisatsioonid aga eeskätt oma maakonnalt.

Tähelepanuväärne oli asjaolu, et Eesti Vabariigi ajal oli puudustkannatavate laste eest hoolitsemine eeskätt nn. «seltskonna» (riigi juhtivate tegelaste) aukohus. Eesti Lastekaitse Ühingu auliikmeteks 1937. aastal olid Eesti Vabariigi

president Konstantin Päts, Tallinna linnapea Antoni Uesson, riigikohtunik Aleksander Hellat ja saadik August Rei. 19-liikmelisest juhatastest olid veel tuntumad inimesed J. Laidoner, M. Laidoner, L. Eenpalu jt.

1925. aastal loodi Rahvusvaheline Lastekaitse Liit, mille tegevuses osales ka Eesti Vabariik.

1940. aasta sündmuste keerises ühiskondlik lastekaitse praktiliselt soikus. Nõukogude ühiskonna hoolitsus laste eest suurtest sõnadest tegudeni pole jõudnud. Nüüd, 50 aastat hiljem püüame suurt tühimehiku vähehaaval täitma hakata.

20. novembril 1959. a. võeti ÜRO-s vastu «Laste õiguste deklaratsioon», millest avaldab väljavõtteid ajakiri «Pioneer» k. a. novembrikuu numbris.

«Laste õiguste deklaratsiooni» 30. aastapäeva tähistatakse 19. novembril 1989. a. Tallinna Linnahallis Eesti Lastekaitse Liidu eestvedamisel.

Käesolevaks ajaks on ÜRO-s välja töötatud uus «Laste õiguste konventsioon», mis on esitatud peaassambleele kinnitamiseks.

Palun kõiki inimesi, kes teavad midagi Harju Lastekaitse Ühingu tegevusest Eesti Vabariigi ajal või on selle tööst osa võtnud, teatada allakirjutatule «Harju Elu» toimetusele.

MERLE HARUOJA

* Jacob Johan von Gonsior (1794—1865) — baltisakslasest jurist, Tallinna raehärra, kelle nime kandis praegune Lomonosovi tänav Tallinnas. Ta pärandas testamendiga osa oma kapitalist 1862. aastal abistamiseks puuetega ja abivajavate laste, nendega kasuliku tegevuse organiseerimiseks.